

SAMSAT YÖRESİ HALK İNANIŞLARI

FOLK BELIEVES OF SAMSAT REGION

Dr. Yılmaz ARI

Diyanet İşleri Başkanlığı, İl Müftülüğü, Adıyaman/Türkiye
ORCID: 0000-0003-4529-7162

Cite As Ari, Y. (2021). "Samsat Yöresi Halk İnanışları", International Academic Social Resources Journal, (e-ISSN: 2636-7637), Vol:6, Issue:24; pp:643-657

ÖZET

Toplumlarda mevcut olan ortak bakış açıları ve kimi değer yargılarının etkilediği birey etkinliklerinin genelini ihtiva eden kültür kavramı özelinde oldukça önemli bir yere haiz olan halk inanışları; bir toplumun sosyo-dini açıdan yaşam dünyasına ve sosyo-psikolojik açıdan da ruhsal evreninin, olay ve olgulara bakış açısının ve algılama şeklinin daha iyi anlaşılması adına incelenmesi önemlidir.

Din, bireylerin hayat sahnesine dair bakış açılarını ve toplumsal olarak da değer yargılarının oluşması açısından ve bu yargıları etkileyen en önemli unsurdur. Toplumun dini algılayış ve yaşayış biçimi olarak da ifade edebileceğimiz halk inanışları ile dinsel unsurlar birbirinden bağımsız olmayıp iç içedir denilebilir.

Tarihin en kadim milletlerinden birisi olan Türkler, oldukça derin ve zengin bir kültüre sahiptirler. Bu zengin kültür mirasının içerisinde; Türklerin tarih sahnesinde varlık gösterdiği kadim çağlardan günümüze değin geçen zaman diliminde, birçok dinsel inanış kalıntı ve izleri bulunmaktadır. Tüm bu iz ve kalıntılar, tarihi süreç içerisinde sosyo-dini inanç ve pratikleri etkileyen dinsel bir kimliğe bürünmüştür. Günümüz toplumlarının yaşam alanlarında mevcudiyetini sürdüren birçok inanışın ana kaynağı bu kimlikte saklıdır.

Bireyin ve aidiyetini devam ettirdiği toplumun kadim inanışlarını tanımak ve anlamlandırmak adına yaptığımız bu çalışma anılan kimliği ve taşıdığı kültür izlerini tanıma adına önem arz etmektedir. Eski ve yeni inanç kalıplarını kendi kimlik kodlarında saklayan her toplulukta olduğu gibi yapmış olduğumuz "Samsat Yöresi Halk İnanışları" adlı bu çalışma ile Samsat ilçesinde de varlığını koruyarak devam ettiren kimi halk inanışları incelenmiştir. Böylece yöre insanının değer yargıları ve hayata bakış açıları temelinde varlığını hissettiren inanışların ortaya çıkarılmasına ve halk kültürünün gelecek kuşaklara aktarımına katkı sağlanmaya çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Halk İnanışları, Eski Türk İnanışları, Din, Kültür, Samsat.

ABSTRACT

Folk beliefs, which have a very important place in the concept of culture, which includes the general viewpoints existing in societies and individual activities affected by some values judgments; It is important to examine the life world of a society from a socio-religious perspective and its spiritual universe from a socio-psychological perspective, in order to better understand its perspective and perception of events and phenomena.

Religion is the most important factor affecting individuals' perceptions of the life scene and the formation of social value judgments. It can be said that folk beliefs and religious elements, which can be expressed as the religious perception and lifestyle of the society, are not independent from each other, but are intertwined.

Turks, one of the most ancient nations in history, have very deep and rich culture. In this rich cultural heritage; There are many remains and traces of religious beliefs in the period that passed from the ancient times when the Turks had their presence on the stage of history until today. All these traces and remains have assumed a religious identity that influences socio-religious beliefs and practices throughout the historical process. The primary source of many beliefs that survive in the living spaces of today's societies is hidden in this identity.

This study, which we do in order to recognize and make sense of the ancient beliefs of the individual and the society in which he continues his belonging, is important in terms of recognizing the mentioned identity and the traces of culture it carries. With this study called "Samsat Region Folk Beliefs", which we have done as in every community that keeps old and new belief patterns in their own identity codes, the folk beliefs that maintain their existence in Samsat district have been examined. Thus and so it has been tried to reveal the beliefs that make its existence felt on the basis of the value judgments and perspective of life of the local people and to contribute to the transfer of folk culture to future generations.

Key Words: Folk Believes, Oldest Turkish Believes, Religion, Culture, Samsat.

1. GİRİŞ

Kültür; tarih sahnesine çıktığı andan itibaren bir milletin, ortak değeri (Kabak, 2011:I) olarak kabul görüp sahip olduğu ve toplumsal hafızasında saklayarak biriktirdiği "inanç, his, heyecanlar" (Güngör, 1989:15) gibi maddi ve manevi değerlerden oluşan ve toplumlarında mevcudiyetini sürdüren ve "hayatı yaşamaya değer kılan" (Eliot, 1987:19) her tür malumat, değer ölçüsü, alışkanlık, genel tutum, ilgi, zihniyet ve görüş ile tüm bu saydıklarımızın etkilediği davranış biçimlerini içeren bir bütün (Turhan, 1987:48) olarak tarif edilebilir.

Milletlerin meydana getirdiği birikimler bütünü olma yönüyle; “*en geniş anlamda, insan toplumunun sembolik ve öğrenilmiş yönlerini anlatan genel bir terim olan*” (Çelik, 2006:46) kültürün, toplumsal yaşamda yeri ve önemi büyüktür. Bu önem kültürün; toplumu bir arada tutan ortak değerleri, muhteviyatında barındırmasından kaynaklanmaktadır. Kültürün inşası ve muhafazası onun nesilden nesile aktarımıyla mümkündür. Zira davranışlar; tekrar imkânı buldukça bir süre sonra modele (Fichter, 1994:142), norma ve ortak değere dönüşür (Aktı, 2018:125). Toplulukları bu ortak değerler etrafında birleştiren ve millet haline gelmesini sağlayan ayrıca kültürel değerlerin en önemli parçalarından sayılan halk inanışları, toplumları başka milletlerden ayırt edilmesini sağlayan ve araştırılmayı hak eden gizemli bir kültür serüveninin parçasıdır. Ve bu serüvenin en önemli kahramanı da mahza bireydir. Aristo'nun da ifadesiyle “*insan; ellerini kullanarak ürettiği maddi ya da manevi değerlerle bir kültür varlığı*” (Birand, 1987:83).

Türk insanı, tarihin etkin sahnesine çıktığı ve varlık gösterdiğinden beri, günümüze değin muhtelif karakteristik sosyo-kültürel ve inanç özellikleri taşıyan coğrafyalarda yaşam sürmüştür. Bu yaşam serüveni içerisinde de birçok medeniyet ve dini yapılarla muhatap olmuştur. Kuşkusuz, karşılaştıkları bu din ve kültürlerin etkisinde kalmış olan Türkler, yer yer bu medeniyetleri de etkilemiştir (Kabak, 2011:1). Tarihi süreç içerisinde, Şamanizm, Mazdekizm, Gök Tanrı Dini, Maniheizm, Yahudilik, Hıristiyanlık, Budizm ve başka birçok dinsel inancın etkisinde kalan Türk milletinin büyük bir kısmı bugün, İslam Dininin şemsiyesi altında dinsel yaşamlarını ve ona bağlı olarak da zengin kültürel etkinliklerini şekillendirerek devam ettirmektedirler (Arı, 2020:193).

Tarihi süreç içerisinde birden fazla dinle karşılaşan ve kimilerini benimseyerek yaşam alanına dâhil eden Türkler, dinler arası geçişlerinde eskiden sahip oldukları inançların dinsel öğelerini topyekûn silip atamamışlardır. Eski ve yeni inanışları ve kimi ritüelleri iç içe yaşatarak bir tür senkretik inanç yapısına sahip olmuşlardır denilebilir. Araştırmaya konu benzer halk inançlarının, tüm pozitivist yorumlara rağmen Anadolu'nun muhtelif bölgelerinde işlevini ve değerini günümüzde de korumakta olduğu bilinmektedir (Yeşilmen, 2018:254). Bu bilgilerden hareketle Türklerin, kendi inanç, kültür ve geleneklerinden taşıyarak getirdikleri dinsel ve kültürel unsurları, İslamiyet'i kabullerinden sonra da yeni benimsedikleri bu dinin sahip olduğu inanç pratik ve kalıpları içinde günümüze kadar yaşatmaya çalıştıkları söylenebilir.

Bugün Anadolu coğrafyasında mevcut olan halk inanışları inceleme konusu yapıldığında, kadim Türk inanış ve kültür izlerine rastlanabilmesi de bunun bir göstergesidir. “Samsat Yöresi Halk İnanışları” adlı bu çalışmada; Adıyaman iline bağlı Samsat ilçesinde yaşam bulan kimi halk inanışları derlenip kayda alınmaya çalışılmıştır.

2. PROBLEM VE YÖNTEM

İnanma duygusu bireyin en tabii ihtiyacı ve fitri duygularındandır. İnsanoğlu tarihi süreç içerisinde gücünün yetmediği bir takım doğaüstü güçlere sebebini açıklayamadığı tabiat olaylarına ve varlıklara karşı bir korku duymuş ve bunlara gizemli bir güç ithaf ederek adeta bir kutsallığın da olduğuna inanmıştır. Bu varlıkların sahip olduğuna inanılan olağanüstü güçlerinin karşısında yaşadığı acizlik, duyduğu heyecan, coşku, hayret (Albayrak & Çapçioğlu, 2006:107), hissettiği umut, arzuladığı güven ve sığınma vb. duygularını daima canlı tutmuştur.

Tam olarak künhüne vakıf olunamayan gizemli her şey insanı korkutur. Bu yüzdendir ki insanoğlu ilk çağlardan beri çevrelerinde şahit oldukları olayların nasıl vuku bulduğu, kâinatın ve canlıların nasıl yaratıldığı, öldükten sonra kendilerini nasıl bir sonun ve yerin beklediği gibi meseleler konusunda kendi zihin ve anlam dünyasına göre açıklamalar ve anlamlandırmalar yaparak kendisini rahatlatmaya ve oluşan bu korkusunu yenmeye çabalamıştır. İlk çağlarda insanlar; gücünün yetmediği hayvanlardan ve şimşek, gök gürültüsü, yıldırım, karanlık, aşırı rüzgâr vb. gibi meteorolojik olaylardan korku ve endişe duymuştur. Sonraki süreçte insanoğlu, bilimin gelişmesiyle beraber birçok olayın nasıl ve ne sebeple vuku bulduğunu öğrenebilmiştir. Fakat ilk çağlardan beri toplumsal hafızada yer eden o malum korku ve endişe içinden bir türlü atamamıştır.

Günümüz fen ve dini bilimlerin zirve yaptığı bir zaman diliminde yaşam sürülse bile birçok insan halen mevcut halk inanışlarını, önemsemekte ve onları birer “hurafe” olarak nitelendirenlere rağmen bu inanışlardan vazgeçmemektedir. Çünkü Akkaya'nın da dediği gibi “*bireyler inanca büyük değer atfetmektedirler. İnançların oluşumu farklı tarzlarda olabilir ancak, ortaya çıkmış, bireyin iç dünyasında yer bulmuş bir inancın ortadan kalkması ve değişmesi güçtür.*” (Akkaya, 2020:232).

Aslında bu mevcut uygulama ve inanışlar derinlemesine analiz edildiğinde ekseriyetle temelinde bireylerin en ilkel endişe ve korkularının yatmakta olduğu görülür. İnsanoğlu şimdiki zamanda doğaya, geçmişe

nazaran gelişmiş teknolojiler sayesinde daha çok hâkim ve vakıf olmasına ve birçok şeyin nasıl meydana geldiğini bilmesine rağmen iç dünyasında yaşatarak günümüze taşıdığı o ilk korku mirasının izleri hala görülebilmektedir. Bir şimşek çaktığında, fırtınalı bir günde aşırı yağış ve gök gürlemelerinin yaşandığı bir gecede, yıldırım düştüğü bir anda insanların irkilerek hemen güçlü bir güç ve sığınak arayışı, belirli dualarla kendini koruma altına almaya çalışması, kimi gizemli-sırlı cümlelerin sığınağına girmesi bu duruma verilebilecek en güzel örnekler olacaktır.

Çalışmanın konusu, Samsat ilçesinde yaşatılan mevcut kimi halk inanışlarıdır. İlçedeki; tabiat olayları, kimi gök cisimleri, eşyalar vs. ile ilgili mevcut olan halk inanışlarını derlenip bilimsel veriler ışığında incelenmesi ve yöredeki mevcut kültürel öğelerin gelecek nesillere aktarımında önemli bir konuma haiz olan halk inanışlarının kayıt altına alınması ve bu şekilde yok olmasının önlenmesi isteği çalışmamızın temel amaç ve problemini oluşturmaktadır. Çalışmada kaynak taramanın yanı sıra, alan araştırmasının temel kaynaklarından mülakat, gözlem, katılımcı gözlem, not tutma, klavuz kişiden yararlanma gibi yöntemlerden istifade edilmiştir.

3. SAMSAT İLÇESİ VE YÖREDE YERLEŞİK MUHTELİF İNANIŞLAR

3.1. Samsat İlçesi

Kuruluş tarihi oldukça eskilere dayanan Samsat ilçesi, birçok kadim medeniyetlere başkentlik etmiş bir yerleşim birimidir. Kimi kaynaklara göre şehrin, M.Ö 6000’li yıllarda Orta Asya’dan bu bölgeye gelen Türklerden olan “*Prohititler*” tarafından kurulduğu bilgisi yer almaktadır (Bakırcı, 1997:369). Samsat isminin ilk kullanımlarına bağlı olarak “*Güneş, Güneş Diyarı, Güneşe Tapan, Güneşin Oğlu*” anlamlarına geldiği söylenmektedir (Adıyaman, 1973:41).

Sırasıyla Sümerler, Hititler, Asurlar, Babiller, Medler, Persler, Makedonlar, Selevkoslar, Kommagene Krallığı, Romalılar, Bizanslılar, Medine İslam Devleti, Selçuklular, Harzemşahlar, Moğollar, Dulkadiroğulları ve Osmanlılar’ın hâkimiyetlerine girmiştir. Bu bağlamda dini, sosyal ve kültürel anlamında zengin bir mirasa sahiplik ettiği söylenebilir. IV. yüzyılın başlarında bölgede yaşam süren Ermeni milletinin Hristiyanlığı kabullerinden önce ateşperest olduğu bilinir. Hristiyanlık dininin ilk zamanlarında Samsat sakini Ermenilerden, eski dini inanç, yaşam ve kültürlerini muhafaza etmiş olanlarına “*güneşin oğlu*” anlamında “*Arevorti*” ya da “*güneşe tapan kişi*” anlamında “*Arevebast*” deniliyordu. İslam fatihlerinin Anadolu’ya gelmeleriyle birlikte “*Simsat, Şimşat, Samosata*” ismi Arap Müslümanların şivesine uyacak şekilde “*Sümeysat*” olarak değişime uğramıştır (Rençber, 2016:48-50; Arı, 2010:74). Bölgenin Osmanlı hâkimiyetine girmesinden sonra günümüze değin “*Sümeysat*” ismi değişime uğrayarak hâlihazırdaki gibi “*Samsat*” şekliyle bilinir olmuştur. Fırat’ın doğu ve batı kesimleri arasında elverişli bir geçit yerinde kurulduğundan Samsat, tüm zaman dilimlerinde önemini korumuştur. ¹

3.2. Tabiat Olaylarına İlişkin İnanışlar

Türk insanı, kadim dönemlerden beri dinsel inanış serüveni içerisinde tabiat yaşam sahnesinde bir takım gizemli-sırlı güçlerin mevcudiyetine inanıyor ve bu güçlere kutsallık atfediyordu. Tarihî süreç akışında bu gibi inanışların ne zaman ve hangi etki ve şartlar muvacehesinde oluştuğu ve süreklilik arz etmeye başladığı kesin olarak bilinmemektedir. Bu inançların muhteviyatını ise doğa içerisinde mevcut bulunan ağaç, dağ, kaya, su, vb. varlıkların birer ruhaniyetinin mevcudiyetinin tasavvuru şeklindeydi. Haddizatında bu ruhların iyiliklerin kaynağı-iyiliği yayanlar ve kötülüklerin kaynağı-olumsuzlukları yayanlar şeklinde bir tasnife tabi tutulduğu bilinmektedir (Coşkun, 2014:25).

Tabiat olaylarının endişe verici etkileri karşısında acizlik hisseden insanoğlu muhtelif inanışlara yönelmiş ve kendince bu inanışlara uygunluk arz eden bazı pratikler geliştirmiştir. İnsanlık tarihinde görülen kimi tabiat olaylarına yönelik gerçekleştirilen prestij, tapınma ve tazim gösterileri, bu gibi mevcut doğa olaylarının kutsal kabul edilmesi, bu acizliğin ve çaresizliğin bir sonucudur diyebiliriz. Anadolu’nun muhtelif yörelerinde yaşam süren kimi topluluklar arasında halen görülebilen değişik veya benzer tabiat olaylarına karşı pratize edilen bazı özel davranış kalıplarının temelinde bu gibi olayların bireylere vereceğine inanılan zarardan kurtulma arzusu yatmaktadır. Bunun yanı sıra toplumlarda; zaman zaman bu gibi deneyimleri yaşayan bireylerin, süreç içerisinde edinilen birikim, yaşanan tecrübe ve elde edilen malumatlar sayesinde ilerleyen dönemlerde doğa olaylarının meydana geliş zamanlarını tahmin edebilmelerinin önünü açmıştır.

Yaşam serüveninin hemen hemen her döneminde insanoğlu; doğada mevcudiyetine inandığı gizli-sırlı ve tabiat olaylarının güç ve etkilerinden çekinmiş, korkmuş ve bu durumlar onu endişelendirmiştir. Bu nedenle

1 Web:1: Adıyaman İl Kültür Ve Turizm Müdürlüğü Web Sayfası: <https://adiyaman.ktb.gov.tr/TR-61341/samsat.html> 22.04.2021

de doğa arenasında meydana gelen değişim unsurlarını kendisine göre yorumlamış ve tabiatın kendisine gelebileceğine inandığı zararlara karşı önlem alabilmek adına da kendince inanış düzeyine erişen muhtelif uygulamalar geliştirmeye çalışmıştır.

Doğanın ahenkli ve renkli mozaiği içerisinde gelişen kimi tabiat olayları, topluluk bireylerinde çoğunlukla benzer ve kısmen de farklı birçok inanış kalıpları üretilmesine neden olmuştur. Eski Türk inanç ve kültür yaşamında da izlerine rastlanılan bu inanış kalıplarına göre tabiat sahnesi tümüyle, gizli-sırlı güçlerle doludur. Ağaçlar, dağlar, kayalar ve tepeler; duyan, hisleri olan, kötülük veya iyilik yapabilen varlıklar olarak telakki edilmiştir (Yılmaz, 2005:167). Bilinen ilk Türk topluluklarının, bu gibi gizli-sırlı ve etkin güçlere karşı saygı, minnettarlık ve korku karışımı bir tutum geliştirdikleri söylenebilir (Akca, 2009:139). Tabiat olaylarının bu karmaşık güçler dengesi karşısında, tüm topluluklarda olduğu gibi yörede yaşam süren Samsat halkı da, bu gibi güçleri önemsemiş, kendince yorumlamış ve korunma adına kimi önlemler geliştirmişlerdir. Bu inanışları ve pratikleri şöyle sıralayabiliriz:

3.2.1. Yağmur, Gök Gürlemesi, Şimşek ile İlgili İnanış ve Pratikler

Tarımın yaygın olduğu toplumlarda ve mevsimsel yağışların yetersiz kaldığı kurak bölgelerde yağın yağmur sularının tarımsal faaliyetlerin bereketli ve bol olması için oldukça önemlidir. Tarımsal sulama tekniklerinin veya imkânlarının yetersiz kaldığı yörelerde, tarımla uğraşan topluluklar için yağmur suyu büyük bir öneme sahip olmaktadır. En kadim topluluklarda da olduğu gibi senenin kurak geçtiği dönemlerinde halkın başvurduğu bir yöntem olan yağmur duasına çıkma ile ilgili inanış ve pratikler günümüz toplumlarında da başvurulan bir metot olmaktadır.

Su ve yağmur, dünya hayatında; yaşam ve bereketin membaıdır. Bu nedenle toplumsal hayatta suya büyük önem verilir. Türk insanının yaşam arenasında su ve yağmur; hem kutsal hem de ilahi rahmetin bir tecellisi olarak kabul edilir. Eski zamanlarda **“Kam”** adı verilen din adamı figürlerinin, yağmur yağmadığı dönemlerde, **“Yada Taşı”**² olarak bilinen bir taş aracılığıyla bulutları hareket ettirdiklerine, yağmur yağdırdıklarına ve gökyüzünden kar sağdıklarına inanılmış (Coşkun, 2014:27; Sümer, 1953:2534). Bu inanışın günümüze kadar, Türk dünyasında yaygın bir şekilde yaşatıldığı bilinmektedir (Kalafat, 1998:113; İnan, 1995:160-161).

Bugün Anadolu’umuzda da insan, hayvan ve bitkilerin yaşamı için; yağmur, kar ve suyun apayrı bir yeri, önemi ve kutsiyeti vardır. Birey ve toplum yaşamı özelinde suyun hayati fonksiyonunu ve etkilerini düşündüğümüzde bu kutsiyetin önemini ve sebebini daha iyi anlıyoruz. Bugün Anadolu coğrafyasının hemen hemen her bölgesinde yağmurun beklenenden az yağması, karların az düşmesi bir nevi kıtlık ve sıkıntı olarak telakki edilir. Gerek kadim Türk inançlarından ve gerekse İslam kültür ve dini inanış mirasından kaynaklı olarak; kıtlık zamanlarından korunabilme endişesi ile bolluk ve bereketin gelmesi adına da “yağmur duası” etkinlik ve ritüelleri yapılmaktadır.

Yağmur yağmadığı, beklenenden az veya geç yağdığı mevsimlerde bir tür koruma içgüdüleriyle Anadolu insanı; kendini, yakınlarını, ürünlerini, hayvanlarını korumaya almak için zaman kaybetmeden yaşadıkları çevrenin veya köyün din görevlisi öncülüğünde; genç ve yaşlı insanlarıyla birlikte yağmur duasına çıkarlar. Samsatlı klavuz kişilerimizden gazeteci kimliğiyle bilinen Fahrettin Çelik ile yaptığımız söyleşi esnasında bu ritüelin Samsat’taki icrasının ne şekilde olduğu ile ilgili fikir verici şu bilgileri bizimle paylaşmıştır:

“Yağmurun yağmadığı, kuraklık endişesi olan yıllarda yağmur duasına çıkılır. Herkes gücü nispetinde bir hayvan keserek yemek yapar ve topluca yemek yenerek dua edilir. Dua sırasında eller ters çevrilir. Koyun ile kuzular ayrı tutularak, duadan sonra hepsi salınarak ana ve yavrularının bir birine kavuşması sağlanır. Bu şekilde Allah’ın kendilerine ve hayvanlara acıyarak yağmur yağdıracağına inanılır. Yağmurun bol olduğu yıllarda da toplu olarak şükür duasına çıkılır. Yağmur duası çevrede var ise bir türbe yerinde yapılır. Genellikle her yerleşim yerinde de bir ziyaretgâh türbe bulunur.” (K.K.5).

Bu ritüel kimi zaman bir Cuma namazı akabinde camilerde, kimi zamanda köyün veya civarın en yüksek yerlerinde icra edilir. Gözlemediğimiz kadarıyla Samsat ve konumlandığı çevrede yağmur duası ritüeli halen aktif olarak yapılmaktadır. Bu konuda kendisiyle görüştüğümüz Samsat İlçe Müftüsü Metin Kara, yağmur yağdırma ritüeli ile ilgili şu bilgileri vermiştir:

2 Türk kültür ve inanış tarihine bakıldığında “Yada Taşı” diye maruf olan taş vasıtasıyla, bir tür sihir yoluyla yağmur ve kar yağdırıldığı ile ilgili kayıtlara rastlanmaktadır. Çin, Arap, Osmanlı, Fars ve İslâm kaynaklarında bu mevzuyla alakalı bilgiler yer almaktadır. Arapça kaynaklarda “Hacerü’l Metar”, Farsça kaynaklarda “Seng-i Metar, Seng-i Ceda” olarak geçen yağmur taşı olarak anlamını bulan bu taşta, Kıpçak grubu lehçelerde “Cay” Yakutça’da “Sata”, Altayca’da “Çata” ismi verilmiştir (Öğreten, 2000:863-900).

“Kuraklık dönemlerinde icra edilen yağmur yağdırma ritüelinde yapılan duaya “istiskâ” (yağmur duası) denir. Yağmur duası yapılacağı zaman:

- ✓ Üç gün üst üste halkla birlikte ikamet edilen yerin dışına çıkılıp dua edilmesi uygun görülür.
- ✓ Dua yapılmadan önce fakir-fukaraya sadakalar dağıtılmalıdır.
- ✓ Duaya katılacak olanların işledikleri suç ve günahlarından tövbe etmesi, Allah’tan af ve bağışlanma dilemesi gerekir.
- ✓ Aralarında küslük ve dargınlık bulunanların mutlak surette barışmaları tavsiye edilir.
- ✓ Yağmur duasına çıkılırken, yolda mütevazı bir şekilde yürünmeli ve boynu bükük bir şekilde durulmalıdır.
- ✓ Yaşlıları ve çocukları ayrıca bakımı üstlenilen evcil hayvanları da yavrularıyla birlikte dua yapılacak alana götürmek gerekir.
- ✓ Yağmur duası esnasında kibleye dönülür.
- ✓ Dua yapacak görevli; ayakta, yere bakacak şekilde ters çevirdiği (avuç içini ters çevirmese de olabilir) ellerini yukarıya kaldırarak, dua ederken duaya iştirak eden topluluk da oturdukları yerden ellerini aynı şekil(ler)de kaldırarak “âmin” derler.” (K.K.1).

Dua esnasında ellerin nasıl ve ne şekilde kaldırılması gerektiği ile ilgili olarak mülakat esnasında bilgisine başvurduğumuz Adıyaman İl Müftüsü Mehmet Taşçı, bu konuda şu bilgileri paylaştı:

- ✓ “Yağmur duasında bireyler, içlerinde taşıdıkları niyetlere göre dilerlerse ellerini yukarı kaldırabilir ya da ters çevirebilirler.
- ✓ Bireyin ellerini yukarıya doğru kaldırması; Allah’tan ısrarla bir şeyler istemeyi, dua ve niyaz ve tazarruyu,
- ✓ Ellerini ters çevirmesi; bekledikleri yağmurun inmesini ve yağması murat edilen yönün işaret edilmesini, yani gökten yeryüzüne yağmur yağma temennisini temsil ve ifade eder.” (K.K.2).

Samsat ilçesinde kuraklık dönemlerinde bu ritüel esnasında neler yapıldığı ile ilgili kendisinden bilgi aldığımız, yöre halk kültür ve inanışları ile ilgili bireysel araştırma ve çalışmalar yapan Samsatlı “Memet Ali Hoca” ismiyle bilinen klavuz kişimiz aşağıdaki bilgileri vermiştir:

“Eskiden ilçede yılın kurak geçtiği zamanlar olurdu. İnsanlar toplaşıp yağmur duasına çıkarlardı. Duaya çıkmadan önce bizim köyün gençleri toplanır davul zurna eşliğinde köyü dolaşırdu. Bu esnada da içlerinden biri, elbiselerini ters çevirip, yüzüne is sürerek dilenci kılığına girip, köyden bulgur, yağ, tuz vb. yemek maddeleri toplardı. Bazen bu alaylı dilencilik, birkaç köy dolaşımak suretiyle yapılırdı. Bu gençler evlerden eşya dilenirken, kendilerine istedikleri şeyler; gençlerin üzerine su döküldükten sonra verilirdi. Sonrasında da yağmurun yağması için dua edilirdi. Toplanan malzemeler bir sonraki gün bir türbeye götürülüp, orda yemek yapılırdı. Samsat halkı, yağmur duasına çıkmadan önce yağmur ile ilgili bazı pratikler yapınca yağmurun yağacağına inanırdı. Bunları şöyle sıralayabiliriz:

- ✓ Eskiden yağmurun yağması için gâvur kafaları mezardan çıkartılır, suya atılırdı böylece yağmurun yağacağına inanılırdı.
- ✓ Yine eskiden kırk taş toplanır, suya konulur, yağmur fazla yağdığında bu taşlar tekrar toplanıp çıkarılırdı.
- ✓ Halk yağmur duasına çıktığı gün herkes kendi yemeğini hazırlardı.
- ✓ Yemekler erkekler için ayrı, kadınlar için ayrı, çocuklar için de aydı konulurdu.
- ✓ Bu esnada köyün çobanı ahalinin hayvanlarını da oraya getirirdi.
- ✓ Yemekler yendikten sonra bebekler ve çocuklar annelerinden ayrılır, ağlaşmaları sağlanırdı.
- ✓ Hayvan yavruları da kendi annelerinden ayrılarak bir yere toplanırdı.
- ✓ Hoca yüzünü kibleye dönerek ayakta yağmur duasını okurdu. Duaya katılan halk, hep birlikte, oturdukları yerden hocanın duasına âmin der idi.

- ✓ *Bu arada çocuklar bağırsır, ağlaşırdı. Hayvan yavruları ise annelerinden ayrılmanın acısıyla meleşip dururdu.*
- ✓ *Yağmurun yağması için herkes ağlaşarak, çağrışarak Allah'a yalvarırdı.” (K.K.3).*

Yapılan tüm bu etkinlik ve ritüellerden hemen sonra, kimi zaman daha bu dua okunduğu esnada yağmurun yağdığı, kimi zamanlarda da yağmur yağmadığı için duaya tekrar çıkıldığı söylenmektedir (K.K.4). Bu renkli ritüelin icra edildiği yağmur yağdırma geleneği, bölgede inşa edilen Atatürk Barajı'nın faaliyete geçmesiyle ile beraber yöre halkının da sulu tarıma geçmesi ile önemini yitirmiş gibi dursa da son zamanlarda yağmurların azalmasından kaynaklı oluşan kuraklık endişesi ve korkusuyla Samsat halkının yağmur duasına tekrar çıkmasıyla birlikte bu geleneğin kısmen de olsa halen devam ettiğini göstermektedir.

Ayrıca yörede, hava sıcaklık düzeyinin mevsim normallerinin üzerinde seyrettiği ve aşırı bunaltıcı olduğu zamanlarda bu durumun “**Germ-a Baranê**” (yağmur sıcaklığı) olduğuna yorumlarak; kısa süre içerisinde yağmur yağacağına inanılmaktadır (K.K.3-5).

Gök gürlediği ve şimşek çaktığı zamanlarda istiâze³ ve besmele⁴ çekilir ve kelime-i şehâdet⁵ getirilir. Gök gürlediği esnada insanlar genellikle endişe, korku ve derin saygı karışımı bir hâl ile kendi emniyetini sağlama amacıyla tanrının yüceliğini ve büyüklüğünü ikrâr eden telaffuz ve cümlelere sığınır. Ayrıca bu ve benzer tabiat olaylarının yaşandığı dönemlerde ortaya çıktığına inanılan kötü ruhları insanlardan uzaklaştırmak adına Yasin-i Şerif gibi belli başlı sureler, Ayet-el Kürsi gibi ayetler ve kimi bilindik dualar okunur (K.K.3,6).

Samsat Belediye Başkanı Halil Fırat ile yaptığımız söyleşide yörede görülen tabiat olayları ile ilgili kendileri bizimle şu bilgileri paylaşmıştır:

“Samsat'ta şimşek çaktığında, yıldırım düşme ihtimalinde ve hortum görüldüğünde bir halk inancı olarak geliştirilen pratikler vardır. Bu pratikler günümüzde yaygınlığını kaybetmiş olsa da zaman zaman bunları görmemiz de mümkündür. Örneğin şimşek çaktığı zamanlarda evden dışarıya demirden yapılan bir şiş atılırdı. Bununla şimşegın etkisinden ve vereceği zarardan korunmak hedefleniyordu. Şimşek veya düşecek yıldırım eve değil de bu şişe isabet etsin istenirdi. Ayrıca muhtelif zamanlarda görülen hortum olaylarında bazı kimseler hortuma “Ali burda! Ali Burda!” diye seslenip bu sırlı-gizemli sözcüklerle hortumun verebileceği zararlardan kendilerini korumak isterlerdi.”(K.K.12).

Yörede tabiat olaylarıyla ilgili olarak bilgi edindiğimiz diğer inanış ve pratikleri şöyle sıralayabiliriz:

- ✓ Karıncaların toprağı yarıp, yuvalarından çıktıkları görüldüğü zamanlarda yörede kış mevsiminin bittiğine ve sıcak bahar ve yaz günlerinin başladığına inanılır (K.K.3,4,5).
- ✓ Gökyüzünde “**Yıldız Kayması**” olarak bilinen gök olayı yaşandığında bu durum; yaşadıkları toplulukta birinin öleceğine bir işaret olarak algılanır (K.K.3-11).
- ✓ Gökkuşağı tabiat olayının yaşandığı zamanlarda yörede “**Kesk-e Sor**” olarak adlandırılan bu tabii ve rengârenk kuşağın altından geçen kimselerin dileklerinin gerçekleşeceğine inanılır (K.K.3-5,8,12).
- ✓ Klavuz kişilerimizden Hasan Erdem:

“Ben küçük yaşlardayken annemin ağır bir hastalığa yakalandığını öğrendim. Hastalığı Kanseri idi. Bu duruma çok üzüliyordum. Kanseri hastası olan annemin iyileşmesi için bir mucize gerekiyordu. Kesk-e Sor'un altından geçenlerin dileklerinin kabul edildiğini duymuştum. Yağmur yağmasını ve yağın bu yağmurun ardından belirecek olan Kesk-e Sor'un altından geçip annemin iyileşmesi için dilek dilemeyi çok istiyordum. Bir gün yağmur yağdı lakin Fırat'ın diğer yakasında beliren gökkuşağına ulaşmam zordu. Küçüktüm ve yüzme bilmiyordum. Bu benim için çok zor bir durum oldu. Büyük bir istekle beklediğim Kesk-e Sor karşımdaydı ama aramızda zalim Fırat'ın azgın suları vardı. Fırat nehrini geçemediğim ve bu dileğimi yerine getiremediğim için çok üzüldüm” (K.K.4)

3 Web:2: İstiâze: “Sözlükte “sığınmak, korunmak” anlamındaki avz (ıyâz, meâz) ile bu kökten türeyen istiâze aynı mânaya gelir. Terim olarak her türlü kötülükten korunabilmek için sözle Allah'ın yardım ve himayesini istemeyi ifade eder ve bunun için “eûzü, maazallah” (Allah'a sığınırım), “neûzübillâh” (Allah'a sığınırım) ibareleri kullanılır. Aynı kökten türeyen taavvüz de istiâze anlamındadır.” Demirci, M. (2001), İstiâze, TDV İslâm Ansiklopedisi, c. 23, ss. 318-319, İstanbul.

4 Web:3: Besmele: Bismillah (Allah'ın adıyla) demek, Allah'ın adını söylemek, anmak. “Besmele'den maksat, Yüce Allah'ı hatırlamak ve O'nun ismini zikretmektir.” Görmez, M. vd. (2013). Hadislerle İslâm, DİB. c.1, s.178, Ankara.

5 Web:4 Kelime-i şehâdet (kelimetü'ş-şehâde): “İslâm dininin beş temel esasından birincisi olup “tanıklık etme ifadesi” demektir. Dini bir terim olarak, “Allah'tan başka ilâh bulunmadığına ve Hz. Muhammed'in O'nun kulu ve elçisi olduğuna gönülden inanır, sözle de ifade ederim” anlamına gelen “Eşhedü en lâ ilâhe illallah ve eşhedü enne Muhammeden abdühü ve resûlüh” cümlesinin yerine kullanılır.” Şimşek, İ. (2019). Kelime-i şehâdet (kelimetü'ş-şehâde) TDV İslâm Ansiklopedisi, c. Ek-2, 3. Basım, ss. 36-37.

diyerek gökkuşağı altından geçen kimselerin dileklerinin gerçekleşeceğine dair yerleşik bir inancın mevcut olduğunu belirtmiştir.

- ✓ Kimilerine göre ise gökkuşağının altından geçen erkeğin cinsiyetinin kıza, kızın ise erkeğe dönüşeceğine inanılır. Bu nedenle çoğu kimse Kesk-e Sor'un altından geçmeye cesaret edemez (K.K.3).
- ✓ Havanın sisli olduğu dönemlerde insanlar tedirgin olur ve bu durumun uzun sürmesinden dolayı meydana gelebilecek kötü olaylardan endişe ederler. Bu gibi durumlarda istiâze ve besmele çekilir, tanrıya sığınma cümleleri söylenir dualar okunur (K.K.3,7).
- ✓ Baykuş gibi kuşların çatısına tünediği evlerde olumsuz bir olayın yaşanacağına, baykuşun öttüğü yerde kötü bir şeyin olduğuna, ev ahalisinden birinin başına ölüm vb. bir halin geleceğine inanılır (K.K.3,9,10).

3.2.2. Rüzgârlarla İlgili Halk inanışları

Türk milletinin temel inanış ve düşünce sisteminde doğaya ait unsurların yeri ve önemi büyüktür. Tabiat olayları bu inanç sistemi içerisinde büyük bir saygı görmüş adeta kutsanmıştır. Bunun altında yatan sebep ise doğa olaylarının her birinin tanrı kaynaklı olay olarak algılanmasıdır. Tabiatla dolaşan bir büyüleyici kuvvetin mevcudiyeti tasavvuru birçok inanışta olduğu gibi Türk mitolojisinde de vardır. Bu inanışa sahip Türkler de rüzgâra kuvvet veren bir ruhunun varlığına inanmaktaydılar (Temiz, 2007:60-62). Samsat ahalisinde bu meyanda:

- ✓ “Rüzgârların Allah’ın bir gazabı (*ğezeb-i huda*) olduğu ve
- ✓ Allah’ın bir rahmeti (*rıhm-a huda*) olduğuna inanılır.

Ayrıca yörede:

- ✓ Sert rüzgârların Allah’ın öfkesinin bir tezahürü olduğu,
- ✓ Hafif rüzgârların ise Allah’ın rahmetinin tecellisi olduğu,
- ✓ Rüzgârlar vasıtasıyla Allah’ın, kulları arasında dolaştığı, bununla da kimin küfürde olup nankörlük ettiğini ve kimin de iman edip şükür ehli olduğunu gözlediği inancı mevcuttur.

Bu gibi durumlarda:

- ✓ Allah’ın gazabına uğramamak adına rüzgârlı havalarda evden dışarı çıkılmaması öğütlenir.
- ✓ Rüzgârlara sövmenin ve rüzgârlara öf demenin bile doğru olmadığı yerleşik inancı vardır.
- ✓ Genellikle de yaz mevsiminde sık rastlanılan hafif esen rüzgârlarda evlerin kapıları açık bırakılmakta, böylelikle de eve rahmet ve bereketin gireceğine inanılır” (K.K.3-11).

3.2.3. Ay ve Güneş Tutulması İle İlgili İnanç ve Pratikler

Doğada mevcut olduklarına inanılan kötü ruhların etkisiyle gerçekleştiği düşünülen güneş ve ay tutulmalarının yaşandığı zaman dilimlerinde havaya tüfek sıkılır, tenekeye vurulmak suretiyle gürültü yapılır. Böyle eylem ve davranışlar sergilemek suretiyle de tutulmalara sebep olan ve insanları karanlığa mahkûm edip kötü işler yapmaya sevk edeceği düşünülen cin, şeytan vb. gibi varlıkları ve tanımlanamayan benzer kötü ruhları uzaklaştırmış olduklarına inanılır (K.K.4). Yöre insanı ay ve güneş tutulması ile ilgili şu inanışları halen yaşatmaktadır:

- ✓ “Ay ve güneş tutulması birer kıyamet alametlerindedir.
- ✓ Ay ve güneş tutulursa o sene kıtlık yaşanacağına bir göstergesidir.
- ✓ Ay ve güneş tutulması önemli bir şahsiyetin ölümüne işarettir.
- ✓ Son yıllarda ay ve güneş tutulmasının, depremin işareti olduğu halk arasında yaygınlaşmıştır.
- ✓ Bir bela, musibet veya hastalık çıkacaktır.

Ay ve güneş tutulması yaşandığı zaman dilimlerinde Samsat yöresinde bazı pratikler sergilenmektedir. Yörede yapılan pratikleri şöyle sıralamak mümkündür.

- ✓ Ay ve güneş tutulduğu zaman, yörede hemen sala ve ezanların okutulduğu,

- ✓ Tutulma olayı gerçekleştiği esnada yöre halkının hemen kelime-i şahadet getirdiği,
- ✓ Yöre halkının, ay ve güneş tutulması esnasında iki rekât namaz kıldığı,
- ✓ Bu durumun sona ermesi için dualar edildiği, Kur'an okunduğu,
- ✓ Eskiden ay ve güneş tutulmalarında yöre halkının, def ve davul çaldıkları, silah sıktıkları, bağıştıkları, tenekelere sopa ile vurmak suretiyle uyuduğuna ya da baygınlık geçirdiğine inandıkları ay ve güneşi uyandırmaya çalıştıkları söylenmektedir” (K.K.4-7).

3.2.4. Yıldızlarla ilgili inanışlar

İlkel kavimlerden günümüze değin toplum hafızasının ürettiği kimi yıldızlarla ilgili efsanevi inanışlar, toplumların kimlik ve sosyo-kültürel kodlarını anlama hususunda önemli bir veri kaynağı oluşturlar. Samsat yöresinde eskiden beri yıldızlarla ilgili muhtelif inanışlar bulunmakta olup bu inanışlar halen yaşatılmaktadır. Günümüze değin canlı tutulan bu inanışlara konu olan yıldızlardan en yaygın olarak bilinenleri şunlardır:

3.2.4.1. Leylâ ve Mecnûn Yıldızı

Sözlü gelenek içerisinde anlatılagelen, Leylâ ile Mecnûn adlı karakterlerin konu edinildiği efsanede; bir türlü kavuşamadıkları için ettikleri dua sonucu göğe birer yıldız olarak yükseltileen ünlü âşıklardan Leylâ seher yıldızına, Mecnûn ise çoban yıldızına dönüşür (Şenocak, 2010:22).

Yörede, yaz aylarında görülen ve bir birine yavaş yavaş yaklaşan iki yıldız Leylâ ve Mecnûn yıldızı denilmektedir. Bu yıldızların yazın son günlerinde yan yana geldiklerini ve bu yıldızları yan yana görenlerin ise çok şanslı oldukları söylenir. Ayrıca yerleşik inanışa göre; bu iki yıldızın vuslat haline şahit olan bireylerin dileyebilecekleri tüm dilekleri gerçekleşecektir. Söyleşi yaptığımız klavuz kişilerimiz, bu iki yıldız çok iyi bildiklerini, takip ettiklerini ve birbirine yaklaştıklarını gördüklerini lakin hiçbir zaman kendilerini yan yana göremediklerini ifade etmişlerdir (K.K.3,6,7-10).

3.2.4.2. Kuyruklu Yıldız

İnsanlar çok eski zamanlardan beri gökyüzüne ve bu mecrada görülen varlıklara merak ve ilgi duymuş, fezada gerçekleşen gizemli ve merak uyandırıcı olayların sırlarını keşfetmeye ve açıklamaya kafa yormuşlardır (Çoruhlu & Çepni, 2015:140). Gökyüzünde cereyan eden olaylardan birçok yönden bilimsel çıkarım ve bilgiler elde etmek ve bu hususları insanlara anlatmak ve yorumlamak adına, halk arasında birçok bilimsel çabalar sarf edilmiş olmakla birlikte ilmi düzeyi bulunmayan ve çoğu efsanevi yorumlama ve anlamlandırmalarla sınırlı yanılıgılı bilgi parçacıklarını içeren düşünce ve inanışlar da bulunmaktadır.

Kuyruklu Yıldız da bu merak edilen gizemli bilgi parçacıklarından inanışsal boyutta hak ettiği efsanevi ve gizemli-sırlı yerini almış ve günümüze kadar bunu korumuştur. Samsat yöresinde de günümüzde:

- ✓ “Kuyruklu yıldızı gören kimselerin diledikleri dileklerinin gerçekleşeceği
- ✓ Kuyruklu yıldızın görüldüğü akşam bir kişinin “dünyasını değiştireceği” (öleceği) ve bu “dünyadan göçeceği”
- ✓ Kuyruklu Yıldız dünyaya yakın geçerse veba benzeri hastalıklara sebep olduğu gibi yerleşik inanışlar bulunmaktadır” (K.K.3,4).

4. BEREKET, UĞUR VE UĞURSUZLUKLA İLGİLİ İNANIŞLAR

Bereket, birey ve topluma faydalı olduğu düşünülen şeylerin para, mal ve yiyecek maddelerinin artması-çoğalması anlamına gelmektedir. Uğur, bir nesne, insan, hayvan, iş, zaman ve mekânın özünde mevcut olduğuna inanılan bereket, iyilik, kolaylık, mutluluk gibi olumlu nitelik ve gücün sembolleşen adıdır. Halk inanış ve pratiklerinde birçok davranış, zaman dilimi, yön, nesne, kişi ve hayvanlar uğursuz veya uğurlu diye tasnif edilmiştir. Halk nezdinde, uğurlu sayılanları tercih etmek ve uğursuz sayılanlardan sakınmak ya da kendilerinden bireye geçebilecek olumsuzlukları uzaklaştırma yöntemlerini bilmek önemini korumuştur (Boratav, 1973:114-115).

Eğitim düzeyi, yaşı, cinsiyeti ne olursa olsun toplum içerisinde sosyal bir özne olarak varlık gösteren insanoğlu; yaşam sürecinin belli dönemlerinde kimi şeylere değer ve kutsiyet atfedebilmektedir (Yılmaz, 2019:270). Herhangi bir zaman dilimine, canlı ya da cansız bir varlığa, mekâna, gizemli, sırlı, ürkütücü ya da cazibeli bir değer atfetmenin olumlu veya olumsuz örneklerini evde, işte, okulda, çarşı-pazarda, sinemada

özetle hayatın birçok alanında görmek mümkündür. Bu değer atfının olumlu hali uğurlu kabul etme, olumsuz haliye uğursuz telakki etme şeklinde tezahür edebilir (Köse & Ayten, 2009:46).

Bu anlamda olumlu ya da olumsuz bir değer atfedilen herhangi bir şey (bunun neticesinde) uğurlu ya da uğursuz olarak telakki edilmeye başlanıldığında bu durum birey ve toplulukların yaşam biçimlerini etkileyebilmektedir. Zira insanoğlunun; bir varlığa uğur ya da uğursuzluk atfettiği andan itibaren o varlığa ve inandığı etki alanına göre kendini dizayn etmesi sonucu davranışları değişebilmektedir. Örneğin birey, herhangi bir nesneyi uğurlu saydığı zamanlarda onu yanında taşıyabilmekte ve uğursuz telakki ettiğindeyse kendisinden uzaklaşabilmektedir (Çelik, 1995:129-130). Samsat yöresinde bereket, uğur ve uğursuzlukla ilgili inanış ve uygulanan kimi pratikler şunlardır:

- ✓ “Cuma günleri bereketli ve uğurludur. O günde yapılan işlerden hayır gelir.
- ✓ Cuma namazı esnasında yapılan alışverişin bereketli olacağına inanılır.
- ✓ Evlere bereket ve karınca duası asılır.
- ✓ Birinin kafasına kuş pislemesi uğurlu kabul edilir ve bu durum, şansının döneceği anlamına gelir.
- ✓ Aşure günleri yapılan aşure aşı bereketin sembolüdür.
- ✓ Yapılacak olan işlere besmele çekilerek başlınırsa, o işin bereketli ve uğurlu olacağına inanılır.
- ✓ İçinde Kur’an bulunan evde bereket olur.
- ✓ Evin giriş kapısına kaplumbağa kabuğu asılırsa evin bereketli olacağına inanılır.
- ✓ Kapı eşiğine oturmak uğursuzluk getirir.
- ✓ Küçük bir çocuğu kapıdan kucağında geçiren kişinin besmele çekmesi uğurludur.
- ✓ Geceleri tırnak kesmek uğursuzluktur.
- ✓ Geceleri sakız çiğnemek uğursuzluktur.
- ✓ Gece vakti sakız çiğneyen kişi ölülerin kemiğini çiğnemiş gibi olur.
- ✓ Sabahları erken vakitte kalkılırsa o gün ve işler bereketli geçecektir.
- ✓ Geceleri dikiş işi yapmak uğursuzdur.
- ✓ Cuma ve Ramazan günleri doğanların ömürleri bereketli olur.
- ✓ Cam kırılması aydınlık yani uğurlu kabul edilir.
- ✓ Sofraya dökülen ekmek kırıntılarını yemek, evin bereketini çoğaltır.
- ✓ Nisan yağmuru bereketlidir. Onunla yıkanmak şifalıdır.
- ✓ Uzayan tırnaklarda şeytan vardır. (İçten iyice temizlenmesi niyetiyle söylenir (K.K.12))
- ✓ Kesilen tırnakların gelişi güzel dışarıya atmak uğursuzluk sebebidir.
- ✓ Yeni inşa edilen evlerin giriş kapılarına ya da en yüksek tepesine hayvan kafatası asılarak gelebilecek uğursuz ve negatif enerjilerden korunmuş olunur.
- ✓ Bir yere girerken sağ ayakla girilmelidir.
- ✓ Yemek yerken sağ elle yemek, bereketi arttırır.
- ✓ Geceleri aynaya bakmak uğursuzdur.
- ✓ Islık çalmak şeytan işidir ve uğursuz bir eylemdir.
- ✓ Geceleri ev temizlenecekse süpürgeyi ateşin üzerinden gezdirmek gerekir. İçinde cin vardır inancı yerleşiktir. (İçinde böcek, akrep, mikrop varsa zararlarından korunmak amaçlı söylenen bir söz (K.K.12))
- ✓ Akşamları süpürge ile çocukları korkutmak uğursuzdur.” (K.K.4-12).

5. YOLCULUKLA İLİŞKİN İNANIŞLAR

Geçmişte olduğu gibi günümüzde de yolculuğa çıkmak ya da sevdiğimiz bir yakınımızı sefere uğurlamak, herkesi tedirgin eder ve kendilerini yerli-yersiz bir endişeye sevk eder. İnsan zihni tarafından üretilen yolculukla ilişkin gelenek ve ritüeller hemen hemen bütün inanış ve kültürlerde biraz farklı uygulamaları ile bile olsa hâlen canlılığını korumaktadır. Birçok kültür ve inanış içerisinde; yolculuğa çıkmadan önce ve sonraki aşamada geliştirilen birden fazla inanış ve buna bağlı olarak uygulanan pratikler bulunmaktadır (Dilek, 2015:45,54).

Yöre halkı arasında da yol ve yolculuğun büyük bir önemi bulunmaktadır. Bu sebeple yola çıkılmadan evvel ya da yolculuk halinde iken dikkat edilmesi beklenen bir takım gelenekler vardır. Ayrıca sefere çıkılmayacak günler de önceden belirlenmiştir. Yolcuya ve yakınlarına hayırlı gelmeyecek günlerde yola çıkılması tavsiye edilmez. Samsat yöresinde yolculukla ilgili elde edilen bulguları şöylece sıralayabiliriz:

- ✓ “Yola çıkılmadan önce büyüklerin izinleri ve duası alınır.
- ✓ Sabah erken yola gidilecekse “*ser-ê subhê*” (sabah başı) sadakası çıkarılır.
- ✓ Yola gidecek yakınları için ailesi “*sadaka-i def’ül bela*” (bela savuşturan sadaka) çıkarırlar.
- ✓ Pazartesi ve Perşembe günleri yola çıkmak iyi sayılır.
- ✓ Salı ve Çarşamba günleri yola çıkmak pek hayırlı sayılmaz.
- ✓ Yola gidenin arkasından su serpilir. Suyun aydınlık olduğu inancı yerleşiktir.
- ✓ Bir kişi ayakkabısını çıkarırken ayakkabıları üst üste gelirse o kişinin yola gideceğine inanılır.
- ✓ Sigaranın bir tarafı yanarsa sigarayı yakanın yola çıkacağı inancı vardır.
- ✓ Yolculuğa çıkan biri, yolda yılan görürse yolculuğunun iyi olacağına inanılır (K.K.5-8,10,11).

6. ZAMAN VE GÜNLERLE İLİŞKİN İNANIŞLAR

Günler, insan yaşamı için vazgeçilmez zaman dilimleridir. Öyle ki günler etrafında eskiden beri muhtelif inanış ve pratikler ortaya çıkmıştır. Bu inanış ve uygulamaların kaynağı eski Türk kültürüne kadar inmektedir. Süreç içerisinde kabul ettikleri dini inanışlar ve komşu oldukları kültürlerle etkileşime girmeleri sonucunda Türklerin inanç ve kültür havuzunda, birbirinden farklılık arz eden birçok inanış ve kültür ögesi bir araya gelmiştir (Alptekin & Kaplan & Koyuncu, 2017:323).

Günler, tarihin kadim dönemlerinden bu yana bireylerin zaman kavramını kendi yaşam koşullarına göre dizayn edip adlandırması neticesinde ortaya çıkmıştır denilebilir. Toplumsal hafızanın biriktirdiği uzun soluklu yaşam tecrübeleri neticesinde günler etrafında çeşitli inanış ve buna bağlı olarak farklı yaklaşımlar ortaya çıkmıştır. Toplumlar da kabul gören dinsel olgular ve komşu toplumların kendilerini etkileyen sosyo-kültürel yaşam dünyalarının da bunda etkisi olmuştur. Samsat yöresinde de günler ve zamansal kavramlar etrafında oluşan muhtelif halk inanışları varlığını hâlen korumaktadır. Günümüzde sözlü gelenekte canlı bir şekilde ifadesini bulan zamansal kavramlar ve günler etrafındaki yaklaşım ve inanışları şöylece sıralamak mümkündür:

- ✓ “Gece vakti dikiş iğnesi kullanılmaz.
- ✓ Çarşamba günü banyo yapılmaz, çamaşır yıkanmaz.
- ✓ Perşembe’yi Cuma’ya bağlayan akşam fakirlere veya komşuya yemek götürülür. Yoksa ölülerinin gözleri yollarda kalır ve aç kalmış olurlar.
- ✓ Cuma günleri ev işlerinin yapılması iyi değildir.
- ✓ Cuma gecesi tırnak kesilmesi doğru değildir.
- ✓ Cuma günleri tarla, bağ, bahçe vb. işe gidilmez.
- ✓ Gece vakti kara kazan verilmez.
- ✓ Gece vakti sakız çiğnenmez. Bunu yapmak ölü eti çiğnemek gibidir.
- ✓ Gece gece aynaya bakmak tekin değildir.
- ✓ Çarşamba ve Cuma geceleri dikiş yapılması iyi değildir.

- ✓ Gece ıslık çalmak günahdır.
- ✓ Ölen biri için üçüncü gün ve kırkıncı gün mevlit okutulur. Bunu yapmayan taziye sahipleri, ölülerine karşı görevini yapmamış olup, günaha girer.
- ✓ Kişinin sağlığında çeşitli sebeplerle eda edemediği namaz, oruç, kurban, adak, kefaret... gibi dinî mükellefiyetlerinin yerine ölümünden sonra fidye olarak **“ıskat”** adı verilen belli bir miktarda nakdi para dağıtılır. Böylece o kişinin bu tür borçlarından kurtulduğuna inanılır.
- ✓ Cenaze zamanlarında; ölen kişi, varsa Hac’dan getirilen kefen ile kefenlenir ve üzerine gülyâğı sürülür. Telkin ile defnedilir ve halk dağılınca ölü birden kendini yalnız hissetmesin ve yerine alışsın diye en yakınlarından bir kaç kişi kabri başında bir müddet bekler ve bu sırada bildiği sure veya duaları okurlar.
- ✓ Doğum yapan kadın evden kırk gün çıkamaz.
- ✓ Kırklı kadın evden fazla uzaklaşamaz.
- ✓ Kırklı çocuk odada yalnız bırakılacağı zaman başucuna bıçak, soğan, sarımsak bırakılır” (K.K.3-11).

7. YÖREDE MEVCUT DİĞER BAZI İNANIŞLAR:

- ✓ “Hasta olan birinin iyileşmesi için ölmüş olan ve Allah dostu olduğuna inanılan bir türbedeki mezarın üzerinden toprak getirilerek suda eritilir ve hastaya içirilir. Bu sudan birazı da vücuduna, özellikle ağrıyan yerlere ve yaralara sürülür. Bu toprağa **“teverik”** adı verilir.
- ✓ Çocuğu olmayan biri türbe duvarına küçük bir taş sürter, o taş duvara yapıştırsa çocuğunun olacağı anlamına gelir.
- ✓ Özellikle evlenemeyen gençler kutsadıkları bir ağaca bez-çaput bağlayarak kismetinin açılmasını umarlar. Bunun için bu tür ağaçlar bez parçaları ile dolar. Bu ağaçlara, bez ağacı anlamına gelen **“darpaçık”** denir.
- ✓ Çocuğu olmayan kadın **“ocak”** (sahibi) denilen kişilere gider ve ona muska yazdırır, böylece çocuğu olacağına inanılır.
- ✓ Yıldız kayarken dilek tutulur ve bu dileklerinin kabul olacağı düşünülür.
- ✓ Birbiri ile oynaşan iki yılan görüldüğünde bu yılanlara dokunulmaz ve dilek tutulur ve bu dileklerinin kabul olacağı düşünülür.
- ✓ Rüyasında balık ve su görmek hayra alamet, bol miktarda et görmek kavga ve dedikoduya alamettir.
- ✓ Mezarlık, ziyaret yerlerindeki ağaçları kesenler çarpılır. Ağaç dalları ile ziyarette yemek yapmak uygundur ama bu çalıları, ağaç dallarını eve getiren mutlaka bir musibete uğrar.
- ✓ Türbeden dışarıya bir şey, bir nesne götüren kişiler çarpılır.
- ✓ Bir çocuk sürekli ağlırsa o evde mutlaka ölüm meydana gelir.
- ✓ Hamur veya köfte yoğururken bir miktar yere sıçar ise eve misafir gelecek demektir.
- ✓ Ayakları kibleye doğru uzatmak günahdır.
- ✓ Kirvelerin çocuklarına nikâh düşmez.
- ✓ Her yıldız kaydığında bir insan ölür.
- ✓ Dışarıda köpek uluması o köye Azrail’in geldiği anlamına gelir.
- ✓ Gelin veya damat nikâh sırasında hangisi önce diğerinin ayağına basarsa, evde onun sözü geçer.
- ✓ Samsat ilçesinde ortası boş olan bir kaya parçası vardı. Bu kayanın adı **“Öksürük Kayası”** idi. Çok öksüren kişiler üç kere bu kayanın içinden geçince öksürüğünün kesileceğine inanılırdı.
- ✓ Elinde nasır olan kişiler bir tepeye çıkarak bir kenger bitkisini kökünden koparır ve ters çevirirdi. O kenger kuruyana kadar nasırların da kuruyacağına inanılırdı.
- ✓ Samsat yöresinde yetişen üzerlik denilen, nohut tanesine benzeyen bitki ile süs eşyası yapılır ve özellikle yeni evlere asılır. Bu üzerliğin nazardan koruduğuna inanılır. Nazardan koruduğuna

inanılan, evin girişine eski bir ayakkabı asmak, ölmüş bir hayvan kafatası asmak gibi çeşitli inanışlar vardır.

- ✓ Korkan bir insanın üzerine üzerlik yakıp tütsülemek bu kişinin korkusunu yenmesine yarar.
- ✓ Bir insan ceviz ağacı diker ve bu ağaç büyürse, bu ağacı diken insanın öleceğine inanılır.
- ✓ Ateşin üzerine su atılarak söndürülmemesi, ateşe tükürülmesi, gece bir evden başka bir eve ateş götürülmesi doğru karşılanmaz.
- ✓ Olmasını istediği veya olmasını istemediği bir şey için Allah dostu, şeyh, ermiş diye adlandırılan kişilere muska yaptırılır. Özellikle kötü amaçlı yapılan muskaların keşiflere yaptırıldığı inancı hâkimdir.
- ✓ Köylerde özellikle hırsızlık gibi gizli yapılan bir hata için Kuran'a el basarak toplu yemin edilir. Yemin eden bir kişinin o hatayı yaptığı tespit edilirse o insana yoldan çıkmış, güvenilmez, büyük günahkâr gözü ile bakılır" (K.K.3,5,8-12).

8. SONUÇ

Samsat, tarihin kadim şehirlerinden birisidir ve birçok medeniyete ev sahipliği yapmıştır. Özellikle eskiden bir ticaret merkezi oluşu ve ticaret kervanlarının geçtiği yol güzergâhı üzerinde bulunuşu sebebiyle yöre, birçok kültüre tanıklık etmiş ve yer yer bu tanıklık, istilalar sonucu yerleşik bir hal almıştır. Bu çalışmayla; zengin bir halk kültür mirasına sahip olduğu düşünülen Samsat'ın, Anadolu'nun sosyo-kültürel yapısına taşıyarak kazandırdığı geleneksel mirasının ne olduğu ve akabinde de bu geleneksel kültürel mirasın unutulmaması, gelecek nesillere aktarımı ve sonraki süreçte bu alanla ilgili yörede araştırma yapacak olan çalışmacılara kaynaklık teşkil etmesi hedeflenmiştir.

Halk inanç ve kültür yansımaları, toplumların kimliklerini ve dini yaşam sosyolojilerini anlamak bakımından oldukça önemlidir. Toplulukların gündelik hayatı üzerinde etkileri olduğuna inanılan kabullenmeler olan inanışlar, toplumsal varlık olan birey açısından anlamsal ve düşünsel olarak yaşamı kurgulaması adına muhtelif pratikler geliştirmesine sebep olmuştur. Toplumsal hayat içerisinde yaşamak zorunluluğu bulunan bir varlık olan birey, yaşadıkları toplumların genel dinsel, kültürel ve ananevi yaşam uygulama ve inanış pratiklerinden bağımsız veya uzak değildir. Tabiat olayları, gök cisimleri, bereket, uğur, uğursuzluk düşünceleri ve günlerin inanış ve pratiklere etki ettiği bir yaşam ekseninde sürdürülen bir sosyo-dini ve kültürel hayatta tüm bu adı anılanların çeşitli yansımalarının olacağı muhakkaktır.

Çalışma sürecinde yaptığımız okumalar, gözlemler ve kılavuz kişilerle yaptığımız mülakatlardaki bilgiler ışığında ulaştığımız malumatlar neticesinde; incelediğimiz tabiat olayları ile ilgili kimi inanış ve pratiklerin, kutsanan zaman dilimleri ve günlerin, gündelik hayatla ilgili bereket, uğur ve uğursuzlukla ilgili inanışların ve neredeyse tümüne dair uygulanan geleneksel ve güncel pratiklerin, Anadolu'muzdaki mevcut genel pratiklerle büyük oranda benzerlik arz ettiğini müşahade ettik. Çalışma sürecinde toplanan veriler ışığında:

- ✓ Samsat yöresinin birden fazla inanç ve kültür temsilcisiyle tanıştığı ve birçok zengin kültürel mirasa beşiklik ettiği,
- ✓ Tabiat olayları karşısında sergilenen tutum ve davranışların toplulukların benzer kimlik özelliklerini oluşturmakla beraber her toplumda olduğu gibi Samsat yöresinde de kimi benzer ve farklı özelliklerin bulunduğu,
- ✓ Kimi tabiat olayları ve güçlerine atfedilen gizemli güçlerin ve zaman kavramına yüklenen manaların, kişilerin inanç ve sosyal hayatlarında renkli pratik ve uygulama motiflerini sergilemelerine vesile olduğu,
- ✓ Samsat halk inanış ve kültürünün, Türk-İslam din ve kültürü içerisinde kalmakla beraber, içinde yer yer kadim geleneksel inanç kalıpları ve pratiklerini de barındırarak günümüze kadar taşımış olduğu söylenebilir.

Edindiğimiz bu bilgiler neticesinde; Samsat yöresi sakinlerinin sahip oldukları inanış ve sosyo-kültürel mirasın, Anadolu'nun muhtelif bölgelerinde yaşamlarını sürdüren topluluklar ile arasında küçük farklılıkları olsa bile büyük oranda benzerlik gösterdiği ve aynı kültürel miras şemsiyesi altında birleştiğini söyleyebiliriz.

KAYNAKÇA**A. Web:**

1. Adıyaman İl Kültür Ve Turizm Müdürlüğü Web Sayfası: <https://adiyaman.ktb.gov.tr/TR-61341/samsat.html> 22.04.2021
2. <https://islamansiklopedisi.org.tr/istiaze> 28.04.
3. <https://hadislerleislam.diyaret.gov.tr/> 28.04.2021
4. <https://islamansiklopedisi.org.tr/kelime-i-sehadet> 28.04.2021

B. Kaynak Kişiler

- K.K.1. Metin Kara, (1977). Çankırı / Ilgaz Doğumlu. Samsat İlçe Müftüsü, Lisans Mezunu.
- K.K.2. Mehmet Taşçı, (1971). Sivas Doğumlu, Adıyaman İl Müftüsü, Lisans Mezunu.
- K.K.3. Mehmet Ali Çetinkaya, (1980). Samsat Doğumlu, Kamu Görevlisi, Lisans Üstü Mezunu.
- K.K.4. Hasan Erdem, (1971). Samsat Doğumlu, Siyasetçi, Lise Mezunu.
- K.K.5. Fahrettin Çelik, (1968). Samsat Doğumlu, Gazeteci, Lisans Mezunu.
- K.K.6. Bahri Çetinkaya, (1942). Samsat Doğumlu, Emekli, Okur-Yazar.
- K.K.7. Suphi Taşkın, (1969). Samsat Doğumlu, Çiftçi, Ortaokul Mezunu.
- K.K.8. Sait Çiçek, (1968). Samsat Doğumlu, Çiftçi, Lise Mezunu.
- K.K.9. Münevver Taşkın, (1972). Samsat Doğumlu, Ev Hanımı, İlkokul Mezunu.
- K.K.10. Hüseyin Avcı, (1958). Samsat Doğumlu, Emekli, Ön Lisans Mezunu.
- K.K.11. Şükriye Avcı, (1958). Samsat Doğumlu, Ev Hanımı, Okur-Yazar Değil.
- K.K.12. Halil Fırat, (1980). Samsat Doğumlu, Belediye Başkanı, Lisansüstü Mezunu.

C. Eserler

- ADİYAMAN, M. Z. (1973). Samsat Tarihi, Ankara.
- AKCA, G. (2009). Diyarbakır İli Ergani İlçesi Halk Kültürü Araştırması, Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Y. Lisans Tezi), Adana.
- AKKAYA, Ü.H. (2020). Büyü, Din ve Toplum, Kimlik Yayınları, Kayseri.
- AKTI, Ü. (2018). Tarihi Şahsiyetler Ve Mekânların Günümüz Kolektif Tasavvurundaki Değeri Ve Yeri (Kütahya İli Örneği), İslam Medeniyeti Araştırmaları Dergisi (İMAD) (The Journal of Islamic Civilization Studies) Cilt: 3/Sayı: 2, Aralık 2018, ss. 124-148.
- ALBAYRAK A.- ÇAPÇIOĞLU İ. (2006). Ehl-i Sünnet Geleneğine Bağlı Bir Anadolu Köyünde Halk İnançları ve Uygulamaları, Dini Araştırmalar, Cilt:8, s. 24, ss. 107-132.
- ALPTEKİN, M. & KAPLAN, T. & KOYUNCU, T. (2017). Adana-Yumurtalık Sugözü Köyünde Günler Etrafında Oluşan Halk İnanışlarına Yönelik Bir Araştırma, The Journal of International Lingual, Social and Educational Sciences, Volume: 3, Number: 2 ss: 323-334.
- ARI, Y. (2010). Samsat'ta Bir Yıldız-Sahabe Safvan B. Muattal, Damla Ofset, Konya.
- ARI, Y. (2020). Değişim Sürecinde Alevilikte Dini Otorite, Adıyaman Dedeleri Örneği, Berikan Yayınları, Ankara.
- BAKIRCI, M. (1997). Türkiye'de Yer Değiştiren Şehirlere Yeni Bir Örnek: Samsat, Türk Coğrafya Dergisi, Sayı: 32, Sayfa: 365-391, İstanbul.
- BİRAND, K. (1987). İlk Çağ Felsefesi Tarihi, Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Yayınları, Ankara.
- BORATAV, P. N. (1973). 100 Soruda Türk Folkloru, Gerçek Yayınevi, İstanbul.
- COŞKUN, H. (2014). Sivas'ın Altınayla Yöresinden Bazı Halk İnançları, Erciyes Aylık Fikir ve Sanat Dergisi (Ulusal Hakemli Dergi), ISSN: 1300-4689, Kayseri, Yıl: 37, Sayı: 438, ss. 25-33.

- ÇELİK, A. (1995). İslam'ın Kabul veya Reddedtiği Halk İnanışları -Hicaz Bölgesi- Beyan Yay. İstanbul
- ÇELİK, C. (2006). Gökalp'in Bir Değişim Dinamiği Olarak Kültür-Medeniyet Teorisi, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 1 (21), 43-63. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/pub/erusosbilder/issue/23754/253111>
- ÇORUHLU, T. Ş. & ÇEPNİ, S. (2015), Eğitim Bilimleri Dergisi / Eğitim Bilimleri Dergisi, Sayı: 41 Ocak, ISSN: 1300-888, ss.139-155
- DEMİRCİ M. (2001). İstiâze, TDV İslâm Ansiklopedisi, c. 23, İstanbul, ss. 318-319.
- DİLEK, F. G. (2015). Altay Türklerinde Yolculuk İle İlgili İnanışlar Ve Ritüeller, Folklor/Edebiyat, CIU, cilt:21, sayı:84, 2015/4, ss. 45-56.
- ELİOT, T. S. (1987). Kültür Üzerine Düşünceler, Çev. Sevim Kantarcıoğlu, Ankara.
- FİCHTER, J. (1994). Sosyoloji, çev. Çelebi, N. Attila Kitapevi, Ankara.
- GÖRMEZ, M. vd. (2013). Hadislerle İslâm, DİB. c.1, s.178, Ankara.
- GÜNGÖR, E. (1989). Kültür Değişmesi ve Milliyetçilik, Ötüken Yayınları, 5. Baskı, İstanbul.
- İNAN A. (1995). Tarihte ve Bugün Şamanizm, Ankara.
- KABAK, T. (2011). Derinkuyu Yöresi Halk İnanışları, Nevşehir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Nevşehir.
- KALAFAT, Y. (1998). Çuvaşistan-Başkurdistan-Tataristan, Türk Dünyası Araştırmaları, Nisan.
- KÖSE, A. & AYTEN, A. (2009). “Bâtıl İnanç ve Davranışlar Üzerine Psiko-Sosyolojik Bir Analiz”, Din Bilimleri Akademik Araştırma Dergisi, IX sy. 3, ss. 45-70.
- RENÇBER, F. (2016). Hakk Muhammed Ali Aşkı: Adıyaman Alevileri. Gece Kitaplığı, Ankara.
- SÜMER F. (1953). Eski Türklerde Yağmur ve Kar Yağdırma Âdeti, Resimli Tarih Mecmuası, Cilt IV, Sayı 44, Ağustos, s. 2534.
- ŞENOCAK, E. (2010). Mitolojik Konulu Bir Halk Hikâyesi “Leylâ ile Mecnûn Hikâyesi” Merkezinde Yıldıza Dönüşüm, Milli Folklor, Yıl 22, Sayı 86, ss. 20-29.
- ŞİMŞEK, A. (2006). Manavgat Yöresi Halk İnanışları, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Y. Lisans Tezi), Isparta.
- ŞİMŞEK, İ. (2019). Kelime-i şehâdet (kelimetü’ş-şehâde), TDV İslam Ansiklopedisi, c. Ek-2, 3. Basım, ss. 36-37.
- TEMİZ, C. (2007). Rüzgâr, Şimşek Ve Yıldırım ile ilgili Türk Âdet Ve İnanmaları Üzerine Bir Araştırma, Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Y. Lisans Tezi, Balıkesir.
- TURHAN, M. (1987). Kültür Değişmeleri, Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Vakfi Yayınları, İstanbul.
- ÖĞRETEN, A. (2000). Türk Kültüründe “Yada Taşı” ve XVIII. Yüzyıl Sonu Osmanlı-Rus Savaşlarında Kullanılması”, Belleten, LXIV, 863-900.
- YEŞİLMEN, H. (2018). Anlam ve Değer Bağlamında Halk İnançları ve Ziyaret Mekânlarının İşlevselliği (Mardin Örneği), Artuklu Akademi, 5 (2), 251-269, Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/pub/artukluakademi/issue/41730/484723>
- YILMAZ, K. (2019). “Uğursuzluğun Psiko-Sosyal Sebepleri ve Kur’an’da Uğursuzluk Olgusu”, Gümüşhane Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi Dergisi, 8 (16), ss. 269-294.
- YILMAZ, M. A. (2005). Aladağ Halk Kültürü Araştırması, Y. Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- YOLCU, F. (2008). Adana İli Ceyhan İlçesi Halk Kültürü Araştırması, Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Y. Lisans Tezi), Adana.

D. Resimler:

Resim 1: Yağmur Duası Öncesi Toplu Yemek Etkinliği

Resim 2: Yağmur Duası esnasında Ellerin Duruş Stili

Resim 3: Yağmur Duası Akabinde Yağan Yağmurdan Dolayı Hep Birlikte Yenilen Şükür Lokması

Resim 4: Cami İçerisinde Yapılan Yağmur Duası Ritüeli